

600 TIP ÖĞRENCİSİ ÜZERİNDE BÖLGESEL İNCELEME

Doç. Dr. M. Tahir HATİBOĞLU*

Yüksek öğretim kurumlarına giriş son yıllarda büyük sorun oldu. Her yıl yüzbinlerce öğrenci sınava girmekte, bunların onda birlik bölümü bu kurumlardan birine girebilmektedir. Sınav düzeneği gerçek bir sınavı değil, elemeyi sağlıyor. Hazırlanış koşulları ayrı olan öğrenci toplulukları eşit koşullarda yarışırılıyor. Eleğin üstünde kalanlar bir yerlere kapağı atabiliyorlar.

Her yıl sokağa dökülen yüz binler, umutsuzluk ve mutsuzluk içinde toplumun küskünler bölümünü oluşturuyorlar. Küskünler yalnızca kendileri değildir, aileleri ve yakınları da. Böylece ülke nüfusunun en az onda biri bu konuya ilgi duymaktadır. Öyle ki, lise ve ortaokul düzeyinde eğitimde olan öğrencilerin velileri bile bu kaygının içindedir. Siyasal iktidarlar böylesine geniş kesimi ilgilendiren soruna ilgisiz kalamıyorlar. İlgileri ise mevsimlik ve yapay oluyor. Köklü çözüm yolları aramayı düşünmüyorlar. Onlar için o yılın öfkesini gidermek yeterli. O nedenle de yüzeysel önlemlere yelteniyorlar sürekli.

Alınan geçici ve yapay önlemler nedir? Yüksek öğretime giremeyen, genellikle yoksul aile çocukları için ne olduğu belirsiz okullar açılıyor. Yaykur, mektupla öğretim v.b. gibi. Bu kurumlar sorunları bir iki yıl öteye aktarmaya yetiyor. İki yıl sonra ise öğrenci, ben ne olacağım diye karşı çıkıyor. İlkokul öğretmenliği için açılan iki yıllık eğitim enstitüleri de öyle. Devlet olanağından yararlanamayan öğrenciler buralarda yıllarını geçiriyorlar. Yıllar öncesinin orman memuru, tahsildarı, öğretmeni olabilen kesimin çocukları, bugün aynı sonuçla karşı karşıya kalmaktadır. Öte yandan hekimlik, mimarlık v.b. gözde meslekler, toplumda para ve saygınlık sağlayan meslekler bir avuç insanın tekelinde oluyor.

Halkın özlemini gidermek için son yıllarda üniversite, akademi açılır oldu. Ülkenin çok ilinde bu kurumlar açıldı. Bugün 19 üniversite, 111 fakülte, 13 DMMA'si vardır. Ama bunca kurum, öğrencilerin yazgısını değiştirmeye yetmemiştir. Bu kurumların kimi açanların çıkar kapısı, kimi de yine belli ailelerin çocuklarına okuma kapısı olmuştur. Bu arada açılırken, «dibinize, yanınıza okul açtık, bundan böyle çocuklarınız uzaklara gitmeyecekler, ucuz okuyacaklar» gibi

(*) Diy. Üni. eski Öğr. Üyesi, EBK uzmanı, Diyarbakır.

sözler söylemekten geri kalınmadı. Oysa yaşamda böyle değil. Açılanlar arsenicilere, demirbaş eşya satıcılarına yaradı. Bölge çocuklarının okuyacağı gibi savlar hiç gerçekleşmedi.

Bu çalışma bir bölge üniversitesinin bölge öğrencilerine katkısını incelemek amacıyla yapıldı. Diyarbakır Üniversitesi Tıp Fakültesi 1969 yılında benzer sözlerle açıldı. Yine benzer sözlerle üniversiteye dış hekimliği ve fen fakülteleri açıldı. Oysa öne sürülen savlar pek gerçekleşmedi. İşte biz, bu savların gerçekleşme oranını saptamak için bu incelemeyi yaptık.

GEREÇ VE YÖNTEM

Tıp fakültelerinin öğretim süresi altı yıldır. O nedenle Diyarbakır Üniversitesi Tıp Fakültesi'nin bir altı yıllık evresindeki öğrencilerin tamamı incelemeye alındı. Bu evre 1972-78 yılları arasındaki altı sınıfı içermektedir.

İnceleme için sormaca (anket) düzenlendi. Sınıflardaki tüm öğrenciler sormacaya katıldı. Sorular yüzyüze soruldu. Yanıtların doğruluğu o nedenle kesindir. Değerlendirme basit sayılama (istatistik) yöntemleriyle yapıldı.

İncelemede sık sık sözü geçen «bölge» on iki ili kapsıyor: Diyarbakır, Mardin, Urfa, Malatya, Adıyaman, Elazığ, Bingöl, Muş, Bitlis, Siirt, Van, Hakkâri. Dikkat edileceği üzere bölge oldukça geniş tutulmuştur. Toplam 600 öğrenci incelemeye alınmıştır. Bunların ders yıllarına göre dağılımları: 1972-73 (73), 1973-74 (77), 1974-75 (100), 1975-76 (110), 1976-77 (115), 1977-78 (125). Bazı ders yıllarına ait sonuçlar daha önce yayınlanmıştır (3, 4). Bu, tümünü kapsamaktadır.

BULGULAR

Bölgesel dağılım :

Altı yüz öğrencinin 203'ü bölge illeri liselerini bitirmiştir (% 34). Ders yıllarına göre yüzdeler, altıncı sınıftan birinci sınıfa doğru: % 47, 40, 33, 27, 26, 36. Ortalama % 34.

Bölge içerisinde dağılım: Bölgeli 203 öğrencinin 153'ü bölgedeki illerin merkezindeki liseleri bitirmiştir. Yüzde 75. Geride kalan 50 öğrenci 12 ile bağlı ilçelerin lisesini bitirmiştir, yüzde 25. İl merkezlerini bitirenlerin sayısal dağılımı: Diyarbakır 76 (% 50), Elazığ 19, Mardin

14, Malatya 13, Urfa 8, Van 7, Siirt 6, Adıyaman 4, Muş 2, Bitlis 2, Bingöl 2. Hakkâri ilinden kazanan yoktur.

12 ilde 71 ilçe lisesi vardır. 50 öğrenci bu liselerdendir. Dağılımı: Siverek 11, Ergani 5, Batman 5, Midyat 4, Silvan 6, Maden 3, Kızıltepe 3, Nusaybin 3, Suruç 2, Kozluk 2, Tatvan 1, Derik 1, Birecik 1, Cizre 1, Başkale 1, Akçadağ 1. Yetmiş bir liseden sadece 16'sından kazanan vardır. Altı yılda 55 ilçe lisesinden tek öğrenci girmemiştir.

Bölge dışındaki 41 ilden öğrenci vardır. Bölge dışından bir öğrencinin bile bulunmadığı 14 il şunlardır: Afyon, Ağrı, Bilecik, Çankırı, Gümüşhane, Kastamonu, Kırklareli, Nevşehir, Niğde, Tekirdağ, Tokat, Tunceli, Uşak, Yozgat.

Sınav durumu :

Şimdiki uygulamada bir öğrenci istediği kadar sınava girebiliyor. O nedenle başarısız öğrencilerin sürekli sınava girdiklerini gözlüyoruz. Özellikle tıp fakülteleri gibi gözde öğretim kurumlarına girmek için daha çok sınava girmeyi yeğliyorlar.

Altı yıllık evrede 600 öğrenciden 252'si bir girişte kazanmıştır. (% 42). 348 öğrenci iki ve daha fazla kez sınava girerek kazanma olanağını bulabilmiştir (% 58). Bölgeli 203 öğrencinin 130 tanesi iki kez ve daha fazla sınava girmiştir (% 64). Bölgeli 73 öğrenci bir kezde kazanmıştır (% 36).

Sınavı kazananların 514'ü fen kolunu (% 86), 86 öğrenci edebiyat kolunu bitirmiştir (% 14).

Üniversitelere girişin zorlaşması, «üniversite hazırlık kursları» adında çok sayıda özel dersanenin açılmasını sağlamıştır. Ailesinin parasal durumu iyi olan çocuklar bir-iki yıl buralara girerek özel ders almaktadır. Genelde de gözlendiği gibi bu kurslara katılma oranı giderek artıyor. Altı yüz öğrencinin 227'si kurs almıştır (% 38). 373 öğrenci kurs almadan kazanmıştır (% 62). Kurs alarak kazananlar giderek artıyor. Nitekim şimdiki altınca sınıfın % 34'ü kurs almışken, birinci sınıfın % 49'u kurs almıştır. Bu da bize, altı yılda kurs alarak kazananların yarıya ulaştığını gösterir.

İRDELEME

Bölge liselerinden giren öğrenci sayısı oldukça azdır. Liseyi bitirenlerin büyük çoğunluğunun tıp fakültelerini ilk tercih yaptıkları var-

sayımı ile konuya yaklaşırsak, bölgesi öğrencilerin Diyarbakır Tıp Fakültesini ilk tercih yazdıkları sonucuna varırız. Öğrenci, aile kendilerine en yakın okulu yeğler. Buradan bölgesi öğrencilerin ilk tercihlerine % 34 oranında kazanabildiklerini görürüz. Dikkati çeken nokta, bölgesi öğrencilerin kazanma olasılıklarının giderek düştüğüdür. Örneğin ilk yıl % 47 olan başarı altı yıl sonra % 36 olmuştur. Bazı yıllar % 26'ya değin düşmüştür. Yine önemli bir nokta altı yıl içinde Hakkâri liselerini bitiren tek öğrencinin kazanamamış olmasıdır. Ayrıca 71 ilçe lisesinden 55 tanesini bitirenlerden tek kişinin bile girememesi ilgi çekicidir.

Kent nüfusu fazla, ulaşım ve yerleşim olanakları elverişli il merkezi liselerini bitirenler fazladır. Ülkenin genel olarak durumuna göre buralarda eğitim, öğretimin dahaca iyi olduğu sonucuna varırız. Öğretmen, araç-gereç buralarda daha çoktur. Nitekim Diyarbakır merkezinden olan öğrencilerin oranı % 49'dur. Bölge merkezi olan bu kentlin liseleri diğer illere göre daha başarılıdır; sadece bu ilin sayısı diğer 11 ilin sayısına denktir. Kolay gözleneceği üzere bölge liselerinde eğitim-öğretim düşük düzeydedir. Öğretmen yetersizliği en önemli etmen. Örneğin, Diyarbakır Lisesi'nde 1976-77 ders yılında öğrenciler birinci yarıyıldan yalnız coğrafya ve matematikten not almışlardır. Hakkâri'de 33, Ankara'da 4 öğrenciye bir öğretmen düşüyor. Viranşehir'de 200 öğrenciye bir öğretmen düşerken, yıllık 570 ders saatinden 225'i boş geçmektedir. Bölgedeki ilçe liselerinin çoğunun durumu böyledir. Bunlar sayısal etmenler. Öğretmenlerin nitelikleri ayrı bir sorundur. Buralarda deneyli, nitelikli öğretmen azdır.

Öğretimdeki eksiklikler giderilmez ise, bir süre sonra, bölge öğrencilerinin kazanma olasılıkları daha da düşecektir.

Bölge dışında kalan 55 ilden 41 tanesinden öğrenci vardır. Bölge dışındaki illerden öğrencisi olmayan 14 ile dikkat edilirse, bunların, yine ülkenin az gelişmiş illeri arasında olduklarını görürüz. Bulgulara göre, üniversite açılırken söylenen, «öğretim kurumunu ayağınıza getirdik, çocuklarınız dibinizde okuyacak, az masraf yapacaksınız v.b.» sözler, savlar geçersizdir. Bu sözlerin bir aldatmacadan öteye gitmediğini bulgular kanıtıyor. Yüksek öğretime girişin zorlaştığı günümüzde, öğrenciler, kilometrelerce uzağa gidip okumaktadırlar.

Öğrencilerin yarısından fazlası (% 58) liseyi bitirdikleri yıl değil, daha sonraki yıllarda tıp fakültesine girebilmiştir. Ara verilen yıllarda öğrenci ders çalışmakta, kursa katılmaktadır. Boşuboşuna bir yılın yitirilmesi neredeyse doğallaşmıştır. Bu olgu öğretim dizgesinin bozukluğuna en büyük kanıttır. Bölgeden kazanan öğrencilerin % 64'ü

bir-iki yıl aradan sonra kazanabilmiştir. Bu oran ortalamanın çok üstündedir.

Ara verilen yıllarda öğrencilerin genellikle kurs aldıkları bir gerçektir. Nitekim kurs alanlarla, iki veya daha fazla sınava girenler arasında oransal bir koşutluk vardır. Öğrencilerin % 38'i kursa katılmıştır. Son yılda ise % 49'u kursa katılmıştır. Böylece sınıfın yarısı bir kurstan geçmiş olarak gelmiştir. Buradan şu sonuca varabiliyoruz: Ülkemizde bugün her öğrencinin kurs alma olanağı yoktur. Genelde büyük kentlerde oturanlar, parasal olanakları iyi olanlar böyle bir olanağı bulabiliyor. DPT'nin yaptığı araştırmaya göre aylık geliri bin liranın altında olanların % 7'si, aylık geliri beş bin liranın üstünde olanların % 28'i kurs alabilmektedir. Demek ki, ekonomik gücü yerinde olan ailelerin çocukları tıp fakültesi gibi gözde fakülterlere rahatça girebiliyor. Milliyet Gazetesi'nin düzenlediği İlkokullararası Bilgi Yarışması'nda en düşük puanı Hakkâri, Bingöl, Siirt ve Muş illeri öğrencileri almıştır (1). Bu da bize başarısızlığın ilkokuldan başladığına en iyi kanıttır. DİE'nin yaptığı bir araştırmada da bu olguyu gözleyebiliyoruz. Liseyi bitirenlerden bir yüksek öğretim kurumuna girme olanağını Ankara'da % 21, İstanbul'da % 26, Hakkâri'de % 3, Bingöl'de % 5, Denizli'de % 17, Van'da % 7, Balıkesir'de % 18 oranında bulabiliyor (2).

SONUÇ

İncelemeden şu sonuçları çıkarabiliriz: Bölgelerde açılan üniversiteler, akademiler ve diğer kurumlar o bölgenin öğrencilerine çok düşük oranda yararlı olabiliyor. Sınav sonuçları bölgeler arası bir denge sağlamıyor. Örneğin: 12 ilin nüfusu Türkiye nüfusunun % 12'sidir. Oysa Diyarbakır Tıp Fakültesi öğrencilerinin tüm tıp fakültesine oranları % 4'dür (5). Dağılımdaki dengesizliğin tek nedeni eğitim-öğretim dengesizliğidir. Hakkâri Lisesi ile 55 ilçe lisesinden tek öğrencinin olmayışının başka nedeni olmasa gerek.

Kurs alarak kazananlar giderek artıyor. Bu da bize eğitim ve öğretimin giderek bir alışverişe dönüştüğünü vurgular. Devletin bıraktığı eksiklikler buralarda giderilecektir. Lise sonrası birkaç yılın boş geçmesi demek gençliğin boşuna yıl yitirmesi demektir. Bu da bir takım sosyal içerikli sorunları getirecektir.

Üniversitelere girişte karşılaşılan güçlük ve zorluklar, ortaöğretime katılmayı azaltmaktadır. Ailelerin pek çoğu çocuğunu okutmayan caymaktadır. Örneğin: 1972-73 ders yılında bölgede 171 ortaoku-

la 26478 öğrenci kayıt yaptırmıştır. Ertesi yıl ortaokul sayısı 188 olurken, yeni kayıt 2784 eksiği ile 23694'e düşmüştür.

Bölgesel yüksek öğretim kurumları üzerinde önemle durulmalıdır. Başarısız bazı liselere kontenjan tanınarak haksızlıklar bir ölçüde olsun giderilmelidir. Buna benzer başka çözüm yolları aranabilir.

KAYNAKLAR

- (1) Cem, İ.: Türkiye'de geri kalmışlığın tarihi. S. 507, 1975.
- (2) DİE: 1972-73 öğretim yılı başı. 1974.
- (3) Hatiboğlu, M.T.: Üniversiteye girişte bölgesel inceleme. Tabip Odaları Bülteni, 15: s. 81-87, ocak 1977.
- (4) Hatiboğlu, M.T.: 1976-77'de Diyarbakır Tıp Fakültesi'ne giren 115 öğrencinin ayrışımı. Tabip Odaları Bülteni. 22: s. 44-47, 1977.
- (5) Toplum ve Hekim, Sayı 7, s. 49, 1978.

DUYURU

SAYIN ÜYEMİZ

TÜRK TABİPLERİ BİRLİĞİ MERKEZİ TEK TİP KİMLİK KARTI UYGULAMASINA BAŞLAMIŞTIR. KİMLİK KARTLARINIZI ALMAK İÇİN BAĞLI BULUNDUĞUNUZ TABİP ODANIZA BAŞVURUNUZ.